

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยแบบทวิภาคีวิชา มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง และทำนุบำรุงวัฒนธรรม¹ จัดตั้งขึ้นมาเนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาเรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นเวลาต่อเนื่องกันช้านาน กล่าวคือผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีความประสงค์จะเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา แต่สอบเข้าไม่ได้มีเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสิทธิ์ที่จะสมัครสอบคัดเลือกเพื่อเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น อายุมากหรือคุณวุฒิการศึกษาเบื้องต้นไม่ตรงกับที่สถาบันต่าง ๆ กำหนด และไม่อาจมานั่งเรียนตามกำหนดที่สถาบันนั้น ๆ บังคับได้ทั้ง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นมีความสามารถและประสงค์ที่จะศึกษาเล่าเรียน²

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เปิดรับนักศึกษาเข้าเรียนหลักสูตรปริญญาตรีที่กำหนดเวลาเรียนไม่เกิน 8 ปี และไม่จำกัดจำนวนตั้งแต่ ภาคต้นปีการศึกษา 2514 เป็นต้นมา โดยกำหนดคุณวุฒิของผู้สมัครไว้นอเหนือจากคุณสมบัติตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด กล่าวคือ เปิดรับผู้ที่สอบไล่ได้ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือผู้ที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตั้งแต่ชั้นตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปที่มีพื้นความรู้สอบไล่ได้ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น

¹"พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2514" ราชกิจจานุเบกษา, 88 (2 มีนาคม, 2514) : 90.

²เสถียร ทอมขจร, "การบริหารงานบุคคลขององค์การตั้งใหม่ : กรณีมหาวิทยาลัยรามคำแหง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 7), หน้า 19.

หรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ที่สภามหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้รับเข้าศึกษาได้¹ การกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์สมัคร เข้าเรียนในลักษณะกว้างขวางเช่นนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะศึกษาเล่าเรียนมากยิ่งขึ้น ในค่านการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยได้เปิดทำการสอนทั้งสิ้น 7 คณะด้วยกัน คือคณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ โครงสร้างหลักสูตรโดยทั่วไปกำหนดคณหน่วยกิตอย่างต่ำไว้ประมาณ 140 หน่วยกิต โดยมุ่งให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปที่จำเป็นแก่บัณฑิตทุกคน และมุ่งส่งเสริมความรู้ในสาขาวิชาที่นักศึกษาเลือกเป็นวิชาเอกวิชาโท²

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยได้เปิดทำการสอนมาจนกระทั่งสิ้นปีการศึกษา 2520 มหาวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาต่าง ๆ และได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรแล้ว 4 รุ่น จำนวนบัณฑิตทั้งหมด 16,447 คน จากจำนวนนักศึกษาที่สามารถจะจบเป็นบัณฑิตได้ 78,865 คน³ ในที่นี้เป็นบัณฑิตจากคณะศึกษาศาสตร์ 2,033 คน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นสถาบันผลิตครูที่มีลักษณะการเรียนการสอนแตกต่างไปจากสถาบันผลิตครูแห่งอื่น นักศึกษาจะไปฟังคำสอนที่มหาวิทยาลัย หรือซื้อเอกสารตำราเรียนจากมหาวิทยาลัยไปศึกษาด้วยตนเองก็ได้ คณะนี้รับผิดชอบการสอน

¹มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กฎหมายระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัยรามคำแหง, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), หน้า 31.

²มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมต่อการหมดสถานภาพการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง," หน้า 1.

³เรื่องเดียวกัน.

และผลิตภัณฑ์ชั้นปริญญาตรีใน 3 สาขาคังนี้คือ¹

1. สาขาศึกษาศาสตร์

1.1 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกทางการสอน ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา และพลานามัย

1.2 หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกทางการสอน ภูมิศาสตร์ คณิต-วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการวัดผลการศึกษา

2. สาขาจิตวิทยา

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตทางจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา วิชาเอกจิตวิทยา การให้บริการปรึกษาและแนะแนว และจิตวิทยาสังคม

3. สาขาภูมิศาสตร์

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตทางภูมิศาสตร์ สาขาวิชาภูมิศาสตร์ วิชาเอก ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ-สังคม และภูมิศาสตร์แผนที่

จากการศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า

.....ในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา การผลิตครูเพื่อสนองความต้องการ ของโรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีปัญหาหลายประการ เช่น จำนวนครูที่จบการศึกษา ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน มีการผลิตครูเกินความต้องการ หรือจำนวนที่ผลิตได้โดยส่วนรวม ไม่เกินความต้องการ แต่เกินในบางสาขาวิชา ในขณะที่บางสาขาวิชา ยังขาดอยู่เป็นจำนวนมาก²

¹มหาวิทยาลัยรามคำแหง, แผนกำหนดการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 20-29.

²กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, "การคาดคะเนความต้องการครู ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2522-32" หน้า 1.

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า น่าจะไ้มีการศึกษาติดตามการประกอบอาชีพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จากสถาบันผลิตครูต่างๆ เพื่อให้การผลิตสอดคล้องกับความต้องการ อันจะเป็นการลดความ สูญเปล่าทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งที่ผลิตครูได้ เริ่มงานผลิตบัณฑิตทางการศึกษาออกไปประกอบอาชีพตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร ถึง 5 รุ่นแล้ว และจะยังคงผลิตต่อไปอีก จึงควรจะได้มีการติดตามผลงาน (Follow-up) เป็นระยะ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและขบวนการศึกษาให้ไ้บัณฑิต ที่มีคุณภาพดี สอดคล้องกับความต้องการของสังคม อนึ่งผู้วิจัยในฐานะที่กำลังศึกษาอยู่ ใน ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงาน อยู่ในฝ่ายวิจัยและสถิติ สำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัย รามคำแหง ซึ่งงานส่วนหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบคือ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลสำหรับการวางแผนงานของมหาวิทยาลัย จึงคิดที่จะทำการศึกษาติดตามการประกอบอาชีพของ บัณฑิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยการสำรวจสถานภาพการทำงานของ บัณฑิตเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน และเรื่องอื่น ๆ ที่มีส่วน สัมพันธ์กับการทำงานของบัณฑิต ผลจากการศึกษาที่ไ้เกินนอกจากจะเพื่อพิจารณาว่าบัณฑิตศึกษา ศาสตร์ สามารถออกไปประกอบอาชีพ และประสบผลสำเร็จตามสาขาวิชาที่ศึกษาเล่าเรียน มาเพียงใดแล้ว ยังอาจเป็นข้อมูลสำหรับมหาวิทยาลัย ในการพิจารณาว่า ผู้สำเร็จการศึกษา เหล่านั้นไ้ออกไปประกอบอาชีพ ตรงกับความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อ เป็นแนวทางในการพิจารณาวางแผนการผลิตบัณฑิตศึกษาศาสตร์ ให้ตรงกับความต้องการของ สังคม และเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความต้องการครูทั้งในค่านปริมาณและคุณภาพ ทั้งที่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไ้ศึกษาไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจเกี่ยวกับบัณฑิตศึกษาศาสตร์ในต่าง
 - 1.1 อาชีพ
 - 1.2 จำนวนที่ปฏิบัติงานในภาคและหน่วยงานต่าง ๆ
 - 1.3 ลักษณะงานหลัก
 - 1.4 รายได้
 - 1.5 การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ
 - 1.6 ลักษณะการใช้ความรู้
 - 1.7 ลักษณะการไ้งานของบัณฑิตที่ไม่ได้ทำงานขณะศึกษาในมหาวิทยาลัย

รามคำแหง

- 1.8 ระยะเวลาที่ใช้ในการหางานประจำครั้งแรกของบัณฑิตที่ไม่ได้ทำงาน
ขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ คณะแผน เฉลี่ยสะสม เมื่อสำเร็จการศึกษา
ปริญญาสาขาวิชาที่จบ กับอาชีพ ภูมิภาคที่ปฏิบัติงาน หน่วยงาน ลักษณะงาน รายได้ การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ลักษณะการใช้ความรู้ ลักษณะการไ้งาน และระยะเวลา
ที่ใช้ในการหางานครั้งแรกของบัณฑิตที่ไม่ได้ทำงานขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะการทำงานของบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยแบ่งบัณฑิตออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ทำงานขณะศึกษาใน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง และกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง และ
ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ คณะแผน เฉลี่ยสะสม เมื่อสำเร็จการศึกษา และปริญญาสาขา
วิชาที่จบกับสถานภาพการทำงานของบัณฑิตกลุ่มหลัง รวมทั้งลักษณะการไ้งานและระยะเวลา
ที่ใช้ในการหางานประจำครั้งแรก

2. สถานภาพการทำงานที่ศึกษาได้แก่ อาชีพ ภูมิภาคที่ปฏิบัติงาน หน่วยงาน
ลักษณะงาน รายได้ การติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ และลักษณะการใช้ความรู้

3. บัณฑิตศึกษาศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัยคือบัณฑิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงทุกสาขาวิชา ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2520 เป็นบัณฑิตที่ยังมีชีวิตอยู่ และประกอบอาชีพภายในประเทศเท่านั้น

ขอตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าบัณฑิตศึกษาศาสตร์ ตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจตามข้อเท็จจริง
2. ข้อมูลที่ใช้ในการแยกประเภทของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ ที่รวบรวมจากฝ่ายรับสมัครและแนะแนว ฝ่ายหนังสือสำคัญและใบรับรอง ฝ่ายคอมพิวเตอร์ และฝ่ายวิจัยและสถิติ สำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถือเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้
3. ข้อมูลที่ใช้ในการแยกประเภทของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ เป็นข้อมูลที่บัณฑิตได้กรอกไว้เมื่อสมัคร เข้าเป็นนักศึกษา และไม่คำนึงถึงการ เปลี่ยนสถานภาพในระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง จากการไม่มีงานประจำทำ เป็นมีงานประจำทำ หรือจากการที่ไม่มีงานประจำทำ เป็นมีงานประจำทำ

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ อาจเกิดความคลาดเคลื่อนโดยไม่สามารถจะควบคุมได้อื่นเนื่องมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่จะมีผลต่อสถานภาพการทำงานของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาถึง เช่น อายุของบัณฑิต สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เป็นต้น

คำจำกัดความ

อาชีพ	หมายถึง	ชนิดของงานที่บัณฑิตศึกษาศาสตร์ผู้นั้นกระทำอยู่แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้
		1. ครูอาจารย์
		2. ข้าราชการอื่น ๆ ที่มีใช้ครูอาจารย์

3. ลูกจ้างอื่น ๆ ที่มีใบ ลฐ อาจารย์
4. อื่น ๆ

บัณฑิตศึกษาศาสตร์ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต หรือ วิทยาศาสตร์บัณฑิต จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2517 ถึง 2520 แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บัณฑิตที่ทำงานขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. บัณฑิตที่ไม่ได้ทำงานขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาสาขาวิชา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาที่บัณฑิตศึกษาศาสตร์ ได้รับเมื่อสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง แบ่งเป็น 4 สาขา ดังนี้

1. ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์)
2. วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ศึกษาศาสตร์)
3. วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยา)
4. วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

คะแนนเฉลี่ยสะสม หมายถึง ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดหลักสูตรของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ แต่ละคนแบ่งเป็น 4 ช่วงดังนี้

1. ระหว่าง 2.25 ถึง 2.49
2. ระหว่าง 2.50 ถึง 2.74
3. ระหว่าง 2.75 ถึง 2.99
4. 3.00 ขึ้นไป

รายได้ หมายถึง ค่าจ้างเป็นรายเดือน หรือรายสัปดาห์ หรือรายชั่วโมง ที่ได้จากงานประจำกับรายได้พิเศษที่ได้รับจากงานประจำหรืองานอื่น คิดรวมเป็นรายใดต่อเดือนแบ่งเป็น 6

ระดับดังนี้

1. ต่ำกว่า 2,000 บาท
2. ระหว่าง 2,000 บาท ถึง 2,999 บาท
3. ระหว่าง 3,000 บาท ถึง 3,999 บาท
4. ระหว่าง 4,000 บาท ถึง 4,999 บาท
5. ระหว่าง 5,000 บาท ถึง 5,999 บาท
6. ตั้งแต่ 6,000 บาทขึ้นไป

ภาค หมายถึง ที่อยู่ของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ แบ่งเป็น 6 ภาค ตามการแบ่งของสมาคมนักภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย โดยแยกกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความเจริญเป็นพิเศษออกเป็นอีกภาคหนึ่งต่างหาก ดังนี้

1. ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์
2. ภาคกลาง ได้แก่จังหวัด สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี อโยธยา นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ สุพรรณบุรี (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)
3. ภาคตะวันออก ได้แก่จังหวัด นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่จังหวัด เลย หนองคาย อุดรธานี นครพนม สกลนคร อุดรราชธานี ยโสธร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ

5. ภาคตะวันตกโตแกจังหวัด ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี
ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์
6. ภาคใต้ โตแกจังหวัด ชุมพร ระนอง พังงา
สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต นครศรีธรรมราช กระบี่ ตรัง
พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
7. กรุงเทพมหานคร

ลักษณะงานหลัก หมายถึง ประเภทของงานที่บัณฑิตศึกษาศาสตร์ได้ใช้เวลาใน
การปฏิบัติ โดยคิดเป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์ แล้วมากกว่า
งานประเภทอื่นที่บัณฑิตปฏิบัติ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. งานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. งานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

หน่วยงาน หมายถึง สถานที่ประกอบอาชีพประจำของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ แบ่ง
เป็น 5 ประเภทคือ

1. ส่วนราชการทั่วไป
2. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
3. สถาบันการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา
4. รัฐวิสาหกิจ
5. บริษัทเอกชน

ระยะเวลาในการหางาน หมายถึง ระยะเวลาที่บัณฑิตศึกษาศาสตร์ ประเภท
ไม่ม้งานประจำทำขณะศึกษา ได้เข้าไปในการหางาน
ตั้งแต่วันแรกที่สำเร็จการศึกษาจนถึงวันที่ได้งานประจำ
ครั้งแรก แบ่งเป็น 5 ช่วง ดังนี้

1. ไม่เกิน 3 เดือน
2. มากกว่า 3 เดือน ถึง 6 เดือน

3. มากกว่า 6 เดือน ถึง 9 เดือน
4. มากกว่า 9 เดือน ถึง 1 ปี
5. 1 ปีขึ้นไป

งานสอน หมายถึง การให้การอบรมทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการ และ วัฒนธรรมแก่นักเรียน หรือนักศึกษา รวมทั้งงานการควบคุมห้องปฏิบัติการ

งานบริหาร หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการวางแผน ควบคุม เป็นที่ปรึกษาและแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับงานด้านวิชาการและธุรการ

งานบริการ หมายถึง งานที่ไม่ใช่การสอน แต่ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้ การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้ความรู้ที่เรียนมาโดยตรง หมายถึง การที่บัณฑิตได้ใช้ความรู้จากวิชาเอก หรือวิชาโทโดยตรงในการปฏิบัติงานหลัก เช่น การที่บัณฑิต ได้สอนตรงกับวิชาเอกหรือวิชาโท เป็นต้น

การใช้ความรู้ที่เรียนมาเป็นส่วนประกอบ หมายถึง การที่บัณฑิตได้ทำงานตรงกับสาขาที่เรียนมาแต่ในการปฏิบัติงานหลักนั้นมิได้ใช้ ความรู้จากวิชาเอกหรือวิชาโทโดยตรง เช่น การที่บัณฑิต ประกอบอาชีพครูอาจารย์ แต่มิได้สอนตรงกับวิชาเอก หรือวิชาโท เป็นต้น

การใช้ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์หรือวิชาชีพสาขาอื่น หมายถึง การที่บัณฑิต ปฏิบัติงานหลักโดยใช้ความรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากที่เรียนมา เช่น การที่บัณฑิตจบการศึกษาในสาขาศึกษาศาสตร์ แต่ ทำงานเป็นพนักงานบัญชี เป็นต้น